

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

-

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyydestä

-

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

-

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

Lakiehdotuksessa on positiivisesti huomattavissa, että luonnollisen henkilön tunnistusvälineellä on pyritty tuomaan esille vaihtoehto mobiililaitteella olevan tunnistautumisen vaihtoehdoksi. Samalla kuitenkin pohdimme, että millainen hyöty luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä on verrattuna esimerkiksi tilanteeseen, jossa käyttäjä aktivoi henkilökorttiinsa käyttöön sirun, jolla voisi tunnistautua.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Yleisesti pidämme haasteellisena mallia, jossa tiedot luovutetaan käyttäjälle ja käyttäjän vastuu korostuu henkilötietojen luovutuksessa. Erityisesti sähköisissä ympäristöissä tapahtuvassa tunnistaumisessa käyttäjän vastuu arvioida henkilötietoja pyytävän tahon luotettavuutta voi olla haasteellista.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

-

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Yhtenä lakiesityksen suurimmista haasteista pidämme lakiesityksessä esitetty mallia tietojen luovuttamisesta. Lakiesityksessä todetaan (s. 34-35): ”Ehdotettavan sääntelyn mukaisesti tiedot luovutetaan käyttäjän itsensä hallittavaksi sovellukseen. Luovuttamisen jälkeen tiedot eivät olisi enää viranomaisen tietoja eikä niitä koskisi viranomaisen tiedonhallintaan liittyvät vastuut. Tietoja ei siten luovutettaisi viranomaisen rekisteristä suoraan yksityisille toimijoille esimerkiksi henkilöllisyyden tarkastustilanteessa. Tarkastustilanteessa olisi myös ehdotuksen mukaisesti mahdollista varmistua tietojen ajantasaisuudesta, mutta ajantasaisuuden varmistaminen tapahtuisi Digi- ja väestötietoviraston toimesta eikä henkilötietoja luovutettaisi suoraan viranomaiselta tarkastajalle.”

Kuten lakiesityksessäkin tuodaan esille, korostuu tässä tilanteessa käyttäjän vastuu tietojen antamisesta. Vaikka käyttäjällä onkin vastuu myös fyysisen henkilökortin tai passin näyttämisessä,

erityisesti sähköisessä ympäristössä käyttäjällä olisi tämän mallin mukaan suuri vastuu ymmärtää ja luottaa sähköisten ympäristöjen turvallisuuteen ja oikeellisuuteen.

Mahdollisten väärinkäytösten jäljittämiseksi sekä tietoturvan parantamiseksi lakiluonnoksessa esitetty toinen versio, jossa tiedot luovutetaan viranomaisen rekisteristä hakijan valtuutuksen perusteella, on mielestämme perustellumpi vaihtoehto, jolla vastuuta ei nykyisen lakiehdotuksen mukaisesti niin voimakkaan korostetusti jätetä käyttäjälle.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että ” Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tarkistaminen toteutetaan siten, että sen tulisi lyhentää jokaiseen tunnistustapahtumaan tarvittavaa aikaa. Verrattuna perinteisiin fyysisiin asiakirjoihin tarkastustapahtuma voi keskittyä lähes kokonaisuudessaan sen varmistamiseen, että kyseinen henkilö on se, jonka tiedot välittyvät digitaalista henkilöllisyystodistusta käytettäessä. Perinteisten fyysisten asiakirjojen osalta tarkastustilanteessa tulee aina huomioida mahdollisuus siitä, että esitetty asiakirja on väärennetty tai sen sisältämiä tietoja on muilla tavoin manipuloitu.” (s. 33)

Arvioimme, että tunnistustapahtumassa olisi tuskin odotettavissa merkittävästi säästettyä aikaa. Tähän vaikuttavat käytännön syyt (henkilökortti on usein ihmisillä valmiina esillä, kännykässä oleva sovellus ei välttämättä niin usein tai ei ainakaan useammin), mahdolliset ongelmat sovelluksen ja laitteiden kanssa sekä ensimmäisinä vuosina uuden tunnistustavan käyttöön totuttelemisen sekä henkilöstön että asiakkaiden puolelta.

Huomioimme myös, että edes digitaalista henkilöllisyystodistusta ei voitane pitää täysin aukottomana ja suojattuna järjestelmänä, jota ei pystyisi missään tilanteessa väärentämään, vaikka väärentäminen varmasti olisikin haasteellista.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

Arviomme mukaan muutokset eivät ole toteutettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa. Arvio perustuu siihen, että sosiaali- ja terveyspalveluille aiheutuisi kustannuksia järjestelmästä, jolla

uudistus toteutettaisiin, järjestelmän hallinnasta sekä henkilöstön koulutuksesta. Järjestelmän tietoturvaan olisi myös käytettävä riittävästi resursseja turvallisen käyttöönoton ja käytön varmistamiseksi. Koska kyseessä on toiminto, jota monet sosiaali- ja terveystietopalveluiden henkilöstöön kuuluvat käyttäisivät työssään, vaatii mahdollinen muutos laajan koulutautumisen organisaatiossa, jotta henkilöllisyyden tunnistaminen voitaisiin toteuttaa lainsäädännön mukaisesti, joutuisasti sekä tietoturvalisesti.

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraaliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

-

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvaluottuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Kuten aiemmassa vastauksessa lakiesityksen vaikutuksista toimme ilmi, on lakiesityksessä esitetty malli henkilötietojen luovuttamisesta käyttäjälle ja käyttäjän vastuun korostuminen henkilötietojen luovuttamisessa mielestämme tietoturvaluottuuden ja tietosuojan kannalta haasteellista. Käyttäjän vastuun korostuminen erityisesti sähköisessä ympäristössä tapahtuvissa henkilötietojen kyselyissä voi aiheuttaa nykyistä suuremman riskin henkilötietojen kalastetulle ja väärinkäytölle. Tämä tulisi mielestämme huomioida ehdotuksessa nykyistä paremmin.

Täysin uudenlaisen henkilöllisyystodistuksen ja sen käyttömallin kohdalla myös viranomaisen vastuu tiedottaa uudistuksesta, neuvoa digitaalisen henkilöllisyyden käytössä sekä informoida käyttäjiä käyttäjän omasta vastuusta korostuu. Tietoturvaluottuinen digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttö edellyttää, että käyttäjille on annettu tarpeellinen tietojärjestelmän käytöstä sekä käyttäjän vastuusta.

Esityksen mukaisessa luonnoksessa lähdetään myös vahvasti siitä olettamasta, että käyttäjien mobiililaitteiden suojaus on sillä tasolla, että heidän on turvallista käsitellä henkilötietoja mobiililaitteellaan.

Tietoturvan kannalta ongelmallisena voidaan myös pitää sitä, jos henkilötiedot ovat mobiililaitteella salasanan takana. Tällöin tiedot ovat edelleen fyysiseen mobiililaitteeseen sidottuja. Ehdotuksessa mainittu alkuperäinen malli, jossa käyttäjä antaisi valtuutuksen antaa tiedot viranomaisen sähköisestä rekisteristä voisi toimia mahdollisena vaihtoehtona tälle mallille.

Käytännön tasolla tietoturvaan ja tietosuojaan liittyy myös julkisen toimijan osalta tietojen säilytysajan pituus (säilyykö tieto tarkistetusta henkilöllisyydestä vain sen hetken, kun tiedot ovat

esimerkiksi ruudulla esillä vai jääkö järjestelmään tieto tarkistetusta henkilöllisyydestä/asioinnista). Tietoturvan- ja suojan osalta myös kysymys esimerkiksi mahdollisten työtilojen ja näyttöjen asettelusta voi nousta tärkeämpään rooliin tilanteissa, joissa henkilön kuva on passin tai henkilökortin sijaan nähtävillä suuremmalla näytöllä.

Muut kommentit

-

Nieminen Sanni
Essote